

جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات

دیپارتمنت فقه و قانون

آمریت بورډ ماستری

احکام تأدیب در شریعت

و قوانین افغانستان

(رساله تکمیلی مرحله ای ماستری)

تهیه و ترتیب: کفایت الله "فضلی"

استاد رهنما: پوهنمل دکتور عبد الله "حقیار"

سال: ۱۳۹۷ هـ ش

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات
دپارتمنت فقه و قانون
آمریت بورډ ماستری

احکام تأدیب در شریعت
و قوانین افغانستان
(رساله تکمیلی مرحله ای ماستری)

تهیه و ترتیب: کفایت الله "فضلي"
استاد رهنما: پوهنمل دکتور عبد الله "حقیار"

سال: 1397 هـ ش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دیارتمنت فقه و قانون

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم کفایت الله ولد فضل الله ID نمبر Sh-msf-93-034 (از دور دوم فقه و قانون) از پایان نامه ماستری خویش زیر عنوان: احکام تادیب در شریعت و قوانین افغانستان به روز پنجشنبه تاریخ ۱۳۹۷/۲/۱۳ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و از نظر هیأت ژوری مستحق 82 (نمره به عدد) هستاد و دو نمره (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاهای اعضای هیأت ژوری :

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور رفیع الله عطاء	عضو هیأت	
۲	استاد محمد یونس ابراهیمی	عضو هیأت	
۳	دکتور عبد الله حقیار	رهنما و رئیس جلسه دفاعیه	

معاون علمی

امر بورد ماستری

خلاصه بحث:

تأديب ابزاری است برای اصلاح و استصلاح انسانهای که از وظایف و مسئولیت های تأديب در ادوار مختلف زندگی بشریت به اشکال های گوناگون در جوامع بشری مشاهد می گردد. برخی آنها از وظائف خود سرپیچی می کنند و نشانه های ناسازگاری در آنها دیده می شود، اینجاست متوجه افراد صالح در برابر افراد فاسد وظائف و مسئولیتهایی می شود تا بتوانند جامعه را در استقرار امنیت ، عدالت صلح ، و آرامش نگهداری نمایند تا افراد آنرا به کمال سعادت رسانند، بناء نیاز به تأديب است، که مسئولیت بزرگان و رؤیسان اجتماعات می شود از خانواده شروع که در بزرگ و رئیس آن مرد است تا کشورها که در رئیس آن حاکم یا رئیس دولت قرار دارد. این تأديب ها نظر به موقعیت زمانی و مکانی متفاوت اند از اخف ترین آن شروع تنبیه کلامی و روانی ، و تا شدید ترین آن اعدام ادامه می یابد، دین مقدس اسلام تأديب را جهت اصلاح فرد و جوامع جواز داده است اما مشروط بر اینکه باید ملایم و خفیف باشد بطوری که نه موجب شکستگی و نه مجروح شدن گردد و نه باعث کمبودی بدن.

فهرست مطالب

شماره	مطالب	صفحه
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مقدمه
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فصل اول مفاهیم عمومی
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث اول: معنی و مفهوم تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول: تعریف لغوی تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب دوم: تعریف اصطلاح تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء اول تأدیبات در اصطلاح فقهاء
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء دوم: تأدیبات در اصطلاح قوانین
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء سوم: تعریف مختار
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب سوم: الفاظ مشابه (قریب المعنی)
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء اول: ضرب
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء دوم: تعزیر
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء سوم: فرق بین تأدیبات و تعزیر
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث دوم: انواع تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول: تأدیبات مشروع
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب دوم: تأدیبات غیر مشروع
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث سوم: تاریخچه تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول تاریخچه تأدیبات در اسلام
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب دوم: تاریخچه تأدیبات در قوانین وضعی
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فصل دوم: مشروعیت و مقاصد تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فصل دوم: مشروعیت و مقاصد تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث اول: مشروعیت تأدیبات
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول: مشروعیت تأدیبات در شریعت
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء اول: مشروعیت تأدیبات در قرآن کریم
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء دوم: مشروعیت تأدیبات در احادیث شریف
	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	جزء سوم: مشروعیت تأدیبات در اجماع

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مطلب دوم: مشروعیت تأدیبات در قانون

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مبحث دوم: مقاصد تأدیبات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ..مطلب اول: مقصد تأدیبات در شریعت اسلام

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 1. اصلاح و تهذیب. ...

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 2. هدف وقایوی (پیشگیرانه).

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 3. تحقق امن و استقرار در جامعه .

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. 4. حمایت و حفاظت از ارزش های اخلاقی.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مطلب دوم مقصد تأدیبات در قانون وضعی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 1. حفظ نظم و امنیت جامعه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 2. جبران خسارت

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 3. انتقام عجویی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 4. وقایه وی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... 5. هدف اخلاقی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. .... فصل سوم: احکام تأدیبات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مبحث اول احکام تأدیبات والدین بر اولاد:

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مطلب اول: احکام تأدیبات فرزند در قرآن

ERROR! ....مطلب دوم: احکام تأدیبات فرزند در سنت رسول الله (صلی الله علیه وسلم).

BOOKMARK NOT DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مطلب سوم: تأدیبات اطفال در فقه و قانون

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....الف: موارد تنبیه کودک:

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....ج: سن تأدیبات کودک

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....د: شیوه و روش های تأدیبات

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....ه: ضمان تأدیبات اطفال

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مبحث دوم : احکام تأدیبات زوجه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....مطلب اول: احکام تأدیبات زوجه در قرآن

ERROR! BOOKMARK NOT (صلی الله علیه وسلم)مطلب دوم: تأدیبات زوجه در سنت نبوی

DEFINED.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب سوم: احکام تأدیبات خانم در فقه و قانون.
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	الف: شروط تأدیبات زوجه .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	ب: موارد یکه زن را میتوان تأدیبات زد .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	ج: مسؤلیت جنائی زوج در صورت تلف زوجه.
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث سوم: احکام تأدیبات معلم .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول تأدیبات معلم در قرآن .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب دوم: تنبیه متعلم در سنت نبوی صلی الله علیه وسلم
DEFINED.	
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب سوم: تأدیبات متعلم در فقه و قانون .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	الف: شیوه های تأدیبات دانش آموز .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	ب: ضمان در صورت تلف .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مبحث پنجم: احکام تأدیبات حاکم .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب اول: تأدیبات حاکم در قرآن .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب دوم تأدیبات حاکم در سنت رسول الله (صلی الله علیه وسلم)
NOT DEFINED.	
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	مطلب سوم: حکم تأدیبات حاکم بر رعیت آن در فقه و قانون
DEFINED.	
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	الف: شروط تأدیبات حاکم .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	ب: مسؤلیت جنائی حاکم در صورت تلف رعیت.
9.....	نتیجه گیری.....
11	پیشنهادات .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فهرست آیات .....
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فهرست احادیث شریف .....
13	منابع .....

نتیجه گیری

درست‌تر است این نوشتار براساس منابع شرعی ثابت شد که تنبیه بدنی در موارد جایز، فقط به هدف تأدیب و تربیت باید باشد و تنها و تنها در این صورت جایز است و در غیر این صورت، چنان که مکرراً تذکر داده شده، عمل مزبور حرام خواهد بود و لذا با توجه به مراعات هدف تأدیب و تربیت، فاصله زمانی میان دو تنبیه، جنسیت، و روحیات خاص کودک هم باید کاملاً ملاحظه شود تا مبادا تنبیه بدنی به جای اثر تربیتی، اثر ضد تربیتی داشته باشد

تأدیب واژه عربی است بوده که به معنی تربیت و پرورش استعمال شده و به معنی تنبیه بدنی، شریعت اسلام تأدیب بدنی و روحی، فرزند، دانش آموز، زن، غلام و کارگر را پذیرفته و آنرا یک وسیله برای نیل اهداف می داند اما، مقید بشرائط مخصوص، و اینکه هدف نهائی مودب در تأدیب مودب اصلاح نفس، تهذیب اخلاق، پیشگیری از تکرار جرم مشابه، آرامش جامعه باشد، و هدف انتقام جوئی تشفی، نباشد و هم چنان در تأدیب بدنی از حق و تجاوز و عدالت عدول کند.

شریعت اسلام تأدیب بدنی را در مورد افراد که به مکلفیت های خود عمل نکرده و ظایف خویش را به وجه احسن انجام نمیدهند مجاز شمرده آنهم در صورتیکه هیچ وسیله دیگری در باره آنان مفید واقع نشود، و اتفاقاً این موضوع منحصر به اسلام نیست، در تمام قوانین دنیا هنگامی که طرق مسالمت آمیز برای وادار کردن افراد به انجام وظیفه، مؤثر واقع نشود، متوسل به خشونت می شوند، نه تنها از طریق ضرب بلکه گاهی در موارد خاصی مجازات‌هایی شدیدتر از آن نیز قائل می شوند که تا سرحد اعدام پیش می رود.

اما اسلام همانطور که در کتب فقهی نیز آمده است توجه خاص نموده و شرایط خاص برای آن وضع نموده است که دور از افراط و تفریط است، باید ملایم و خفیف باشد بطوری که نه موجب شکستگی و نه مجروح شدن گردد و نه باعث کمبودی بدن و نه هم اهانت، تحقیر و توهین به شخص مودب شود.

برای مودب لازم است که در تأدیب از سنت از روش قرآنی و سنت رسول الله صلی الله وسلم استفاده کند، از حدود شریعت تجاوز نکند در غیر آن، تأدیب مذکور ظلم تلقی گردیده و فاعل آن به ضمان مکلف می گردد.

از آنجائیکه منبع قانون نافذ کشور اسلام است ، در تمام موارد که اسلام تادیب را جواز داده است قوانین نیز جواز داده و بیشتر و هیچ موارد مخالف با شریعت نداشتهجزءقانون منع خشونت علیه زنان که تادیب زوجه را به هیچ وجه جواز نمی داد.

متأسفانه در قوانین نافذ کشور در قسمت تأدیب کدام قانون خاص به تسویب نرسیده است ، تا بیان گر شروط و روش تأدیب باشد.

پیشنهادات

بعد از بررسی و تحقیق که در این رساله تیزس انجام گرفت ، برداشت می شود که اصل تأدیب برای اصلاح پذیرفته شده در اجتماعات مختلف بوده است ، اما برخی از این اصل پا فرا گذاشته است بی در تأدیب و تنبه افراد تحت قیومیت خود دارند بل خصوص در کشور عزیز ما که سالیان متمادی در گیر نزاع و کشمکش های داخلی و خارجی بوده است بناء پیشنهاد می گردد فعالیت های ذیل جهت استفاده معقول و منطقی جهت اصلاح افراد انجام شود و از ظلم و بی عدالتی افراد جلوگیری به عمل آید:

1. از اینکه موضوع بسیار گسترده است هر بخش این رساله بصورت جداگانه تبیین گردد و به دست مردم قرار گیرد تا هر فردی مسئولیت و صلاحیت خود را در تأدیب افراد تحت سرپرستی خود درک نماید.
2. پیشنهاد می گردد ، دولت قانون جامع را که میزان تأدیب و حدود مودب را مشخص سازد طرح و تدوین نماید تا عدالت اجتماعی بصورت تساوی در جامعه پیاده گردد.
3. پیشنهاد می گردد، علماء دانشمندان ، خطباء ، اساتید، در بیان حقوق و کرامت انسانی و میزان تأدیب افراد تحت وصایت ، قیومیت و وکالت .. برنامه متعدت داشته باشند تا از شکنجه و مجازات بی مورد افراد بنام تحت تأدیب جلوگیری به عمل آید و باشد که دیگر شاهد ، گوش بریدن ، کسر استخوان و قطع دست و پا نباشیم.
4. هم چنان وزارت های ارشاد ، حج و اوقاف ، اطلاعات و فرهنگ، معارف تحصیلات عالی ، و وزارت علیه برای ، علماء رسانهها ، معلمین ، اساتید ف حقوق دانان و رکشاپ آموزشی متعدد را جهت ارتقای فهم و درک حقوق تحت سرپرستی ، و استفاده درست از تأدیب آنها دایر نمایند تا همه افراد جامعه از صلاحیت خود و حقوق دیگران آگاهی حاصل نمایند.
5. آگاهی نمودن مودبوں ، از مجازات قانونی آنها ، در صورت تعدی و از حد گزری در تأدیب اطفال، خانم ها، عمال ، کار آموزان ، کارکنان و...
6. نشر احکام تأدیب بین مسلمانها همان طوریکه در شریعت اسلام بیان شده است با بیان عقوبت متجاوزین ، در رسانههای صوتی و تصویری ، مجلات و منابع.
7. ایجاد کمیته خاص در مکاتب برای جلوگیری از تأدیب و تبیه بی مورد کار آموزان

8. آنچه به نظر من بسیار مهم است آگاهی جامعه افغانی از اسلام و فلسفه تأدیب و تنبیه و فهم دقیق آیات ، جواز تأدیب در روشنائی آیات و احادیث پیامبر بزرگ اسلام (صلی الله علیه وسلم) و زندگی خلفای راشید رضوان الله علیهم اجمعین است.

منابع

1. ابراهيم، مصطفى و ديگران معجم الوسيط تهران، نوبت چاپ، ششم، نشر صادق 1387.
2. ابن ابى شيبة ، عبد الله بن محمد المصنف ابن أبى شيبة تعليق: سعيد اللحام الاشراف نشر مكتبة الرشد - الرياض ، الطبعة الأولى ، 1409
3. ابن تيميه، تقي الدين أبو العباس أحمد بن عبد الحليم، مجموع الفتاوى، محقق، عبد الرحمن بن محمد بن قاسم المملكة العربية السعودية، مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف، المدينة النبوية، عام النشر، 1416هـ/1995.
4. ابن جزى، غرناطى محمد بن احمد، كتاب التسهيل لعلوم التنزيل، تحقيق: دكتور عبدالله خالدى ، بيروت: شركت دار الارقم بن ابى الارقم، 1416 ق.
5. ابن عابدين، محمد امين بن عمر (1421 هـ). حاشيه رد المختار على الدر المختار.
6. ابن عجيبيه، احمد بن محمد، البحر المديد فى تفسير القرآن المجيد، قاهره: دكتور حسن عباس زكى سال: 1419 ق
7. ابن قيم الجوزية، محمد بن أبى بكر، زاد المعاد فى هدى خير العباد، الكويت: مكتبة المنار الإسلامية، الطبعة : السابعة والعشرون ، 1415هـ / 1994م
8. ابن كثير، إسماعيل بن عمرو بن كثير، تفسير القرآن العظيم، بيروت، دارالمعرفة 1917م.
9. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، بيروت، دار صادر 1414 ق.
10. ابن نجيم، زين الدين الحنفى. (1386 ش) البحر الرائق شرح كنز الدقائق. بيروت: دارالفكر.
11. ابن جوزى، ابوالفرج عبدالرحمن بن على، زاد المسير فى علم التفسير، تحقيق، عبدالرزاق المهدي، بيروت، دار الكتاب العربى، چاپ اول، 1422ق.
12. احمد بن على خطيب بغدادى، تاريخ بغداد، بيروت: دارالكتب العلميه.
13. احمد بن محمد مسكويه، تهذيب الأخلاق و تطهير الأعراق، ج ١، ص ٧٣، چاپ حسن تميم، بيروت (١٣٩٨)، چاپ افسست قم ١٤١٠.
14. احمد بن محمد مسكويه، تهذيب الأخلاق و تطهير الأعراق، چاپ حسن تميم، بيروت: چاپ افسست قم ١٤١٠.
15. الاصفهانى، أبو نعيم أحمد بن عبد الله بن أحمد معرفة الصحابة لأبي تحقيق، عادل بن يوسف العزازي الرياض، دار الوطن للنشر، الطبعة، الأولى 1419 هـ 1998 م.

16. آل سعدى، عبدالرحمن بن ناصر، تيسير الكريم الرحمن، بيروت: مكتبة النهضة العربية، چاپ: دوم، سال: 1408 ق
17. الألباني، محمد ناصر الدين، صحيح الترغيب والترهيب، الرياض: مكتبة المعارف الطبعة: الخامسة (بى تا).
18. اندلسى، ابو حيان محمد بن يوسف، البحر المحيط فى التفسير بيروت، دار الفكر سال چاپ، 1420 ق.
19. اندلسى، عبد الحق بن غالب بن عبد الرحمن، المحرر الوجيز فى تفسير الكتاب العزيز المحقق، عبد السلام عبد الشافي محمد بيروت، الطبعة، الأولى، دار الكتب العلمية 1422 هـ.
20. بخاري، محمد بن إسماعيل أبو عبدالله، صحيح البخاري، تحقيق، د. مصطفى ديب البغا بيروت، الطبعة الثالثة، دار ابن كثير، اليمامة 1407 1987 م.
21. بياضوى، ناصر الدين أبو سعيد عبد الله بن عمر، أنوار التنزيل وأسرار التأويل المحقق، محمد عبد الرحمن المرعشلي بيروت، الطبعة، الأولى، دار إحياء التراث العربي 1418 هـ.
22. پرويز، صانعى، حقوق جزاى عمومى، چاپ اول، تهران، انتشارات طرح نو 1382
23. جرجاني، علي بن محمد بن علي. (1405 هـ) تعريفات. تحقيق. إبراهيم الأبيارى بيروت: دار الكتاب العربي.
24. حجاوى، شرف الدين موسى بن أحمد (ب ت). الإقناع فى فقه الإمام أحمد بن حنبل. ج. محقق. عبداللطيف محمد موسى السبكي. بيروت: دارالمعرفة.
25. الحر العاملى، محمد بن حسن وسائل الشيعه، المكتبة الاسلاميه، تهران، ۱۳۹۸ هـ.
26. حسب الله، على، اصول التشريع الاسلامى، الطبعة الثالثة، مصر، دارالمعارف، 1383 هـ ق.
27. حسين زاده سيد على، تنبيه از دیدگاه اسلام، مجله حوزه ودانشگاه، شماره ۱۴ سال 1382
28. حسینی، شاه عبدالعظیمی حسین بن احمد، تفسیر اثنا عشری تهران، انتشارات میقات، سال چاپ، 1363 ش.
29. الحسينى، محمد رشيد بن علي رضا تفسير المنار بيروت، الهيئة المصرية العامة للكتاب سنة النشر، 1990 م.
30. حوى: سعيد حوى، الإسلام، ط الثانية دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع والترجمة - بيروت. ۱۴۰۸ هـ ۱۹۸۸ م.
31. حوى، سعيد حوى، الإسلام، ط الثانية دار السلام للطباعة والنشر والتوزيع والترجمة - بيروت. ۱۴۰۸ هـ ۱۹۸۸ م.

32. دکتر بهمن حسینجانی و دکتر مسعود مظاهری تهران، اصل شخصی بودن مسؤولیت کیفری، چاپ اول، تهران، انتشارات مجد.
33. دکتر محمد صالح، ولیدی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ دوازدهم، تهران، انتشارات سمت 1385.
34. دکتر محمد علی، اردبیلی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ بیستم، تهران، انتشارات میزان 1387.
35. دکتر نور محمد، صبری، حقوق جزای عمومی، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان 1384.
36. دکتر هوشنگ، شامبیانی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات مجد 1389.
37. دکتر هوشنگ، شامبیانی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم، چاپ ششم، تهران، انتشارات مجد 1391.
38. رازی، فخرالدین ابوعبدالله محمد بن عمر مفاتیح الغیب یا التفسیر الکبیر بیروت، دار احیاء التراث العربی سال چاپ 1420 ق.
39. راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، انتشارات قهرمان چاپ استانبول ترکیه، سال 1986 م.
40. رحمت الله، نوروزی فیروزی، حقوق جزای عمومی «مجازات»، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان 1390.
41. زحیلی، وهبة بن مصطفى، التفسیر المنیر فی العقیدة و الشریعة و المنهج بیروت: دمشق دار الفكر المعاصر چاپ: دوم سال: 1418 ق
42. زحیلی، وهبة بن مصطفى تفسیر الوسیط (لرحیلی) دمشق: دار الفكر چاپ: اول، سال: 1422 ق
43. زحیلی، وهبة. الفقه الاسلامی وادلتہ. دار الفكر سوریه دمشق (1427 هق 2006 م).
44. زمخشری، محمود بن عمرو بن أحمد، الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل، بیروت، دار الكتاب العربی، سال چاپ، 1407 ق.
45. زیدان، عبدالکریم، اصول الدعوة، الطبعة الثالثة، مكتبة المنار الاسلامیة، 1404 ه ق.
46. زیدان، عبدالکریم، المدخل لدراسة الشریعة الاسلامیة، الطبعة الاولى، بیروت، مؤسسة الرسالة ناشرون، 1425 ه ق.
47. سجستانی، سلیمان بن اشعث سنن أبي داود، تحقیق، محمد محیی الدین عبد الحمید، بیروت، دار الفكر بی تا.
48. سرینی، کمال الدین محمد بن عبدالواحد. (ب ت). فتح القدییر. حقانیہ: پشاور.

49. سيد بن قطب بن ابراهيم شاذلي، في ظلال القرآن بيروت: قاهره، دارالشروق، چاپ: هفدهم سال:
50. سيد علي اكبر قرشي قاموس قرآن، تهران: دار الكتب الإسلامية. (1371 ش)
51. شوکانی، محمد بن علي بن محمد فتح القدير الجامع بين فني الرواية والدراية من علم التفسير بيروت، دار ابن كثير، دار الكلم الطيب الطبعة، الأولى 1414 هـ.
52. شيخ ناصر مكارم شيرازي و ديگران، تفسير نمونه، دارالمكتب الاسلاميه، تهران، چاپ 1378، 27ش ☒
53. شيخ نظام و جماعة من علماء الهند (الفتاوى الهنديه). بيروت: دارالفكر. 1411هـق 1991 م).
54. شيرازي، ابراهيم بن علي بن يوسف. المهذب في فقه الإمام الشافعي. بيروت: المكتب الاسلامي. (1405هـق)
55. طباطبائي، سيد محمدحسين، الميزان في تفسير القرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامي جامعه مدرسین حوزه علميه قم، چاپ پنجم، 1417ق.
56. طبري، ابوجعفر محمد بن جرير، جامع البيان في تفسير القرآن، بيروت، دارالمعرفه، چاپ اول، 1412ق ☒
57. طريحي، فخر الدين ، مجمع البحرين ، تهران: كتابفروشي مرتضوي. (1375 ش)
58. طنطاوي، محمد سيد التفسير الوسيط للقرآن الكريم، قاهره، الطبعة، الأولى دار نهضة مصر للطباعة والنشر والتوزيع، الفجالة 1998م.
59. عاشور، احمد محمود ابراهيم. (1380 هـش). فقه آسان در مذهب امام شافعي . پشاور: دارالاحسان.
60. عدوي، علي الصعيدي. (1412هـق). حاشيه العدوي على شرح كفاية الطاب الرباني. تحقيق. الشيخ يوسف محمد البقائي. بيروت: دارالفكر.
61. عودة، عبدالقادر، التشريع الجنائي مقارناً بالقانون الوضعي، طبع جديد، القاهرة ، مكتبة دارالتراث 1426 هـ ق.
62. عيني ، ابو محمد محمود بن احمد البنية شرح الهداية طبعه الاولى، بيروت: دارالكتب العلميه. (2000م)
63. غزالي، ابو حامد محمد بن محمد. (1417هـ). الوسيط في المذهب تحقيق: احمد محمود و محمد محمد تامر. القاهرة: دارالسلام.
64. قرطبي، محمد بن احمد، الجامع لأحكام القرآن، تحقيق عبدالرزاق المهدي، دارالكتب العربي، بيروت، 1423ق ☒
65. كاساني، ابوبكر بن مسعود بن احمد. بدايه الصنایع في ترتيب الشرائع. بيروت: دارالكتاب العربي. (1982م).

66. كنواسيون حقوق طفل مصوبه 20 نوامبر 1989
67. لوى برول، هانرى و ديگران، حقوق جامعه شناسى، ترجمه مصطفى رحيمى، نشر روش، 1371.
68. محمد بن يوسف عامرى، السعاده والاسعاد فى السيره الانسانيه، ج 1، ص 350، چاپ مجتبى مينو، تهران 1336 ش.
69. محمصانى، صبحى رجب، فلسفه قانونگذاري در اسلام، طبع سوم، تهران، آثارانديشه، 1386ه ش
70. مراغى، احمد بن مصطفى، تفسير المراغى، مصر: شركة مكتبة ومطبعة مصطفى البابى الحلبي وأولاده بمصر، الطبعة: الأولى، 1365 هـ 1946 م
71. مسعود، جبران. الرأى. ترجمه رضا انزابى نژاد. بى جا: آستان قدس رضوى، اول: 1372 .
72. مصرى، سيد سابق. (1373هش) فقه السنه. مترجم. محمد ابراهيم. تهران: نشر صفر
73. مصطفىوى، حسن التحقيق فى كلمات القرآن الكريم، تهران: وزارة الثقافه و الارشاد الاسلامى. (1371).
74. معلوف، لويى، فرهنگ المنجد، مترجم، محمد بندريگى، تهران، انتشارات ايران ، (1384هش)
75. موسى همدانى، سيد محمد باقر، ترجمه تفسير الميزان، قم دفتر انتشارات اسلامى جامعهى مدرسین حوزه علميه قم سال چاپ، 1374 ش.
76. نيشابورى، محمد بن عبدالله، المستدرک على الصحيحين، بيروت، دارالفکر، 1422ق
77. نيشاپوري، مسلم بن الحجاج أبو الحسن، صحيح مسلم، المحقق، محمد فؤاد عبد الباقي بيروت: الناشر، دار إحياء التراث العربي، بى ت
78. هررى، محمد الأمين بن عبد الله تفسير حدائق الروح والريحان في روابي علوم القرآن بيروت، الطبعة، الأولى دار طوق النجاة، بيروت، 1421 هـ 2001 م.
79. وزارت الأوقاف والشؤون الاسلامية / الكويت، الموسوعة الفقهية، الطبعة الثانية، جلد 10، الكويت، طباعة ذات السلاسل، 1404 هـ ق. الموافق لعام 1983 م.
80. وزارت عدليه ، « تعديل قانون اجراءات جزائي » ، جريده رسمي شماره، كابل: مطبعه دولتي.
81. وزارت عدليه ، جريده رسمي قانون محاسبى و توقيف خانه، مطبعه دولتي، منتشره 10 سرطان 1386

82. وزارت عدليه ، قانون اجراءات جزائى ، نمبر مسلسل (1132) نشر 15 ثور مطبه دولتى ، سال 1392

هش

83. وزارت عدليه ، قانون اساسى مصوب 1382 . جريده رسمى شماره كابل: مطبعه دولتى سال 1382.

84. وزارت عدليه ، مقرره تاديب متخلفين انضباط و دسپلين عسكرى ، جريده رسمى ، منتشره 28
ميزان سال 1392 نمبر مسلسل 1118

85. وزارت عدليه. قانون اساسى افغانستان، جريده رسمى، شماره 14، (كابل: مطبعه دولتى، 1382)

86. وزارت عدليه. قانون جزاء، جريده رسمى ، شماره 347، (كابل: مطبعه دولتى، 1355).

87. وزارت عدليه. قانون سرپرستى از اطفال افغانستان. جريده رسمى. شماره 1130. كابل: مطبعه
دولتى، 1393.

88. وليدى، محمد صالح. حقوق جزاى اختصاصى. چاپ دوم. تهران: اميركبير، 1383 هـ ش.

بخاطر دسترسى به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، كتابخانه مركزى چهار راهى گل سرخ، سرک كلوله پشته

و يا هم به ايميل آدرس ذيل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af